

”Der findes kun et køn i Forsvaret” – Kønsneutralitetens spændinger i et mandsdomineret felt

Mie Madsen*, Cecilie Schacht Madsen*, Agnes Hill-Imlau & Sabina Pultz

*Delt førsteforfatterskab

Abstract

For at rekruttere flere kvindelige kadetter og dermed øge ligestilling og mangfoldighed i Forsvaret har Forsvaret valgt en såkaldt ”kønsneutral” strategi under parolen: ”Der findes kun ét køn i Forsvaret, og det er soldat”. Den kønsneutrale strategi indebærer en bestræbelse på, at der ikke gøres forskel på de enkelte soldater på baggrund af køn. Artiklen undersøger, hvordan både kvindelige og mandlige kadetter oplever deres arbejdsliv med et fokus på, hvilken betydning køn får, samt hvordan de oplever den kønsneutrale tilgang. Empirien består af syv semistrukturerede interviews med kadetter. Empirien analyseres med Søndergaards begrebsapparat om køn for at indfange de positionerings- og subjektiveringsmuligheder, der forekommer i Forsvaret. Artiklen konkluderer, at Forsvarets ønske om kønsneutralitet tilvejebringer et spændingsfelt. Eksempelvis konstateres det, at Forsvarets uniform ses som en måde, hvorpå køn ”udlignes” og dermed bidrager til neutralitet i organisationens praksis i arbejdslivet. Samtidig ses også, hvordan der subtilt flourer diskursive kønsstereotype opfattelser, som positionerer de kvindelige kadetter i en tvetydig position mellem ”at være en ligeværdig soldat” og ”at skulle bevise sit værd” i et mandsdomineret felt som Forsvaret. Artiklen diskuterer implikationerne af at operere med en kønsneutral strategi i et historisk tungt mandsdomineret felt.

Keywords: arbejdsliv, mangfoldighed, mandsdominerede arbejdspladser, ligestilling, subjektivering

Introduktion

Forståelser af køn har flyttet sig markant indenfor det seneste årti, og der er sket store ændringer i arbejdslivet i takt med en samfundsmæssig udvikling, herunder en mere blandet kønsrepræsentation på diverse arbejdspladser (Bloksgaard, 2011; Ebsen, 2021). Alligevel dokumenterer undersøgelser, hvordan traditionelle kønsforståelser fortsat

former arbejdslivet for kvinder og mænd, og hvordan erhverv, arbejdsopgaver og kompetencer skabes og markeres som ”feminine” eller ”maskuline” (Compton & Brandhorst, 2021; Yavorsky, 2021).

Acker har med sit begreb om *gendered institutions* fremhævet, hvordan organisationer og institutioner forstås som værende kønnede i deres strukturer, repræsentationer og magt-

distributioner (Acker, 1992, s. 567). Militæret som organisation er et mandsdomineret felt og har en traditionel konnotation til maskulinitet. Feltet kobles til et særligt billede af en heroisk mand, der er følelsesmæssigt kontrolleret, handlelydig, mentalt stærk samt besidder en god fysik (Woodward, 2000; Sasson-Levy, 2003; Heinecken, 2017). Studier peger på, at militæret bidrager til konstruktionen af militariseret maskulinitet gennem kønnede praksisser og processer i organisationen (Sasson-Levy, 2003; Hinojosa, 2010; Lee, Shirmohammadi, Baumgartner, Oh & Han, 2019). Militariseret maskulinitet bliver særligt produceret og forstærket gennem militære træningsopgaver og øvelser (Hale, 2012). Studier argumenterer for, at de fleste individer, som træder ind i militæret, ikke passer til militærets krav og kompetencer, hvor et af målene med den militære træning er at "socialisere" individerne til militærets krav og kompetencer (Woodward, 2000, s. 640; Sasson-Levey, 2003, s. 457). Herved ses militæret således som en særlig kontekst for konstruktionen af forståelser og forventninger til køn (Brown, 2012, s. 152).

I det danske Forsvar kan konstruktionen af en militariseret maskulinitet forstås gennem Forsvarets uddannelser, der netop søger at give kadetterne særlige kompetencer gennem træning og uddannelse for at kunne varetage specifikke opgaver (Forsvaret, 2022b). Nærværende artikel har fokus på Forsvarets officersuddannelser, og mere konkret de taktiske officersuddannelser i Hæren og Søværnet. På Forsvarets officersuddannelser er kadetterne både ansat og under uddannelse på samme tid. Under uddannelsesforløbene gennemgår kadetterne en omfattende militæruddannelse med fag, der har fokus på ledelsesteori, taktik, styring og samarbejde, som bliver afprøvet i praksis gennem hårde fysiske og mentale udfordringer. Efter endt uddannelse på officersskolerne bliver kadetterne udnævnt til officerer, hvorefter de kan

bidrage til international konfliktforebyggelse og krisestyring. De får mulighed for at bevæge sig op i organisationens rangorden og kan komme til at bidrage til uddannelsen af nye officerer (Forsvaret, 2022; Forsvaret, 2022a).

Kønsneutralitet i et mandsdomineret Forsvar

Bredt set er der i dag et større fokus på ligestilling og mangfoldighed i arbejdslivet, herunder også i mandsdominerede organisationer som Forsvaret. Forsvaret var et domæne forbeholdt for mænd, indtil 1971 hvor det blev muligt for kvinder at blive optaget på officersskolerne (Sløk-Andersen, 2014, s. 5). I dag opstilles samme formelle muligheder for kvinder og mænd i Forsvaret, bortset fra at kvinder i dag har værneret, mens mænd har værnepligt (Sløk-Andersen, 2014, s. 3). Kun 8,7 % af de uniformerede medarbejdere i Forsvaret er kvinder; en andel Forsvaret ønsker at forøge (Forsvarsministeriet, 2021). Forsvaret arbejder bevidst med en kønsneutral kommunikationsstrategi i deres rekruttering til uddannelserne for at opnå en større mangfoldighed i deres medarbejderstab, herunder flere kvinder (Forsvaret, 2020). Den kønsneutrale tilgang i forhold til rekrutteringsstrategien giver ekko andre steder i organisationen, hvor et lignende mantra lyder, at der hverken er mænd eller kvinder i Forsvaret, kun soldater (Bennike, 2021). Frasen kan ses som en måde, hvorpå Forsvaret bestræber sig på at operationalisere en kønsneutral tilgang og som et forsøg på at komme stereotyper til livs ved at behandle alle ens under kategorien "soldat". Forsvaret argumenterer for en prioritering af ligebehandling og mangfoldighed, da en bred medarbejdersammensætning vil kunne bidrage til bedre løsninger af de opgaver, som Forsvaret står overfor nationalt og internationalt. Men hvad betyder et fokus på kønsneu-

tralitet, ligebehandling og mangfoldighed i praksis for en organisation som Forsvaret?

Internationale studier fremhæver, hvordan kvinders køn "markerer" deres identitet, kroppe og tilstedeværelse i militæret (Woodward & Winther, 2006; Sasson-Levy & Amram-Kratz, 2007; Chua, 2022). Kvindens fysik har været diskuteret og problematiseret på baggrund af en forståelse af kvindens fysik som udfordret i mødet med militærets optagelseskriterier og standarder baseret på både biologiske og sociokulturelle forklaringer (Archer, 2013; Brownson, 2014). Et studie viser, hvordan der hersker en forståelse af, at kvinder i militæret er langsommere og "mindre dygtige" end mænd, selv når kvinderne præsterer lige så godt eller bedre end deres mandlige kollegaer (Heineken, 2017). I litteraturen ses også en problematisering af kvinders biologiske funktioner som graviditet og menstruation i militæret og det at være i krig som kvinde (Oliver, 2008; Chua, 2022). Studier fremhæver, hvordan menstruation og håndtering af menstruation i kampzoner er blevet karakteriseret som en operationel udfordring, grundet behovet for adgang til sanitære forsyninger, toiletfaciliteter og en forøget sundhedsrisiko i hårde og urene miljøer (Czerwinski et al., 2001; Trego, 2007; Chua, 2022). Et andet studie viser, hvordan kvindelige soldater ikke finder det trygt at konfrontere befalingsmændene med deres hygiejnebehov, og at de ikke føler, at de vil blive hørt, hvis de gjorde bemærkninger om at sørge for deres hygiejnebehov (Wardell & Czerwinski, 2001, s. 192). Studier har også fremhævet, hvordan kvinder i militæret må tilegne sig en mere traditionel maskulin performance og maskuline værdier for at blive accepteret som ligeværdige i den militariserede kultur (Carreiras, 2010; Sjøberg, 2017).

Inden for det danske Forsvar viser Knudsen & Teisen (2018), gennem deres empiriske undersøgelse af kvindelige kampsoldater, hvordan de kvindelige soldater i større grad

end mænd er nødt til at finde en balance mellem at udtrykke sig på både maskuline og acceptable feminine måder. Ifølge Bennike (2021) hersker der et narrativ blandt de danske soldater om, at Forsvaret i forvejen er en ligestillet organisation med fokus på kvalifikationer frem for køn. Samtidig er der en tro på, at ligestilling mellem kønnene vil ske kontinuerligt og "naturligt" på baggrund af den kønsneutrale rekrutteringsstrategi, som forventes at tiltrække flere kvinder til Forsvaret.

Med et fornyet fokus på kønsneutralitet, ligebehandling og mangfoldighed er det centralt at undersøge kadetternes erfaringer og oplevelser på officersuddannelserne. Kadetternes hverdagsliv er ikke belyst i litteraturen i en dansk kontekst. Deres erfaringer er interessante i forhold til at øge forståelsen for, hvordan et fokus på kønsneutralitet, ligestilling og mangfoldighed virker i praksis, ikke mindst i lyset af at de udgør den kommende forsvarsstyrke.

Artiklen undersøger derfor kønnets komplekse betydning med udgangspunkt i kadetternes erfaringsverden. På baggrund af kadetternes fortællinger foretages en diskursanalyse med det formål at få indblik i Forsvarets diskursive konstruktioner af køn. Undersøgelsen besvarer forskningsspørgsmålet: *Hvordan formes kadetternes kønnede positioneringsmuligheder set i lyset af den diskursive praksis i Forsvaret?* Ved at udforske subjektiverings- og positioneringsmuligheder i Forsvaret undersøges hvilke kønsforestillinger og -forventninger, der forekommer blandt kadetterne, herunder hvordan kønnets betydning subtilt skaber differentierede positioner i kadetternes uddannelse/arbejdsliv. Hermed anlægges også et kritisk blik på Forsvarets ønske om mangfoldighed og brugen af en kønsneutral tilgang i en mandsdomineret organisation.

Kønnets diskursive ramme som virkelighed

Artiklen anlægger en socialkonstruktionistisk ramme, hvor formålet er at forstå, hvordan individer og fænomener bliver til og forstås i kulturelle arenaer (Søndergaard, 2006, s. 30). Forankret i et sociokulturelt perspektiv orienterer vi os mod tilblivelsesprocesser, hvor sproget har en konstituerende rolle for, hvad der kan tænkes og forstås i en specifik kontekst (Søndergaard, 2006, s. 234; Stormhøj, 2006, s. 16). Vi læner os således op ad Søndergaards Foucault inspirerede forståelse af diskurs, hvor diskurs ikke forstås isoleret som kun talehandlinger, men også afspejler oplevelser, erfaringer og handlinger, som bæres af kroppen, formidlet gennem sproget (Søndergaard, 2006, s. 46).

Med diskursbegrebet beskæftiger vi os med in- og eksklusionsprocesser i den forstand, at ét forståelsesperspektiv kan vinde legitimitet i forhold til et givent fænomen som køn (Søndergaard, 2006, s. 36). Der eksisterer således flere perspektiver på virkeligheden og forståelser af køn. På den måde ekskluderes de forståelser af køn, som ikke vinder legitimitet. Viden og magt betragtes som tæt sammenkoblet og som gensidigt forbundet med produktionen af "sandheder". De "sandheder", som bliver fremherskende og legitime, forstås i en foucauldiansk tradition som produktive i relation til tilblivelsen af bestemte former for subjektivitet (Villadsen, 2013, s. 342). Med subjektivering henviser vi til, hvordan subjekter konstrueres gennem diskurserne i kulturen. Herved afviser vi en forståelse af, at subjektet indeholder en essens eller kerne (Davies, 2007; Søndergaard, 2006). Kadetterne anses for at være i en kontinuerlig proces, hvor de gennem en gensidig processering udvikler og forhandler subjektpositioner, herunder også køn (Søndergaard, 2006, s. 38). Når vi anskuer individets tilblivelse gennem dets relationer, og

vi hertil ønsker at belyse de mikropolitiske processer koblet hertil, bliver positioneringsbegrebet også aktuelt.

Positionering

Positioneringsbegrebet kan forstås som en ramme, hvori subjektiveringsprocesser finder sted mellem kadetterne i Forsvaret og Forsvarets normative og diskursive praksisser. Ifølge Davies opstår positioneringsmulighederne som et resultat af de diskursive, relationelle og strukturelle processer (Davies, 2007, s. 180). Når kadetterne befinder sig i en bestemt position i kulturen/arenaen, er det som effekt af de forhandlinger, der hele tiden finder sted i interaktionerne (Davies, 2007, s. 181). Tilblivelsesprocesserne og positioneringen, som skabes i kadetternes interaktion med hinanden i Forsvaret, er ikke mulig at afgrænse fra andre arenaer, idet positioneringsmulighederne væves sammen med forskellige arenaer og relationer, som subjektet tilgår. Søndergaard fremhæver også, hvordan konkrete kulturelle koder varierer mellem forskellige delkulturer (Søndergaard, 2006, s. 413). Kadetterne er ikke kun medstuderende, de er også kollegaer og venner, og de bevæger sig derfor i forskellige relationer og arenaer.

Normative kulturelle koder og kønnet genkendelighed

Søndergaards analytiske greb om køn anvendes med udgangspunkt i to empiriske værker: *Tegnet på kroppen* (Søndergaard, 2006) og *Køn og magt i academia* (Hasse et al., 2002). Med en teoretisk inspiration fra værkerne er det muligt for os at identificere de positionerings- og subjektiveringsmuligheder, der forekommer i Forsvarets kultur. På den måde kan vi nærme os de dynamikker, der opstår i interaktionen mellem de kønnede kadetter

i Forsvaret, og kaste et kritisk blik på kønsneutralitetens virke i et mandsdomineret felt.

I *Tegnet på kroppen* (2006) konceptualiserer Søndergaard en subjektiveringsproces, hvor individerne subjektiveres som kønnede aktører gennem deres måde at gøre og forhandle køn. Hermed etableres en forståelse for, at køn *performes* i den pågældende kultur, hvilket henviser til den konstruerende effekt, som kønnets har på subjektet: Køn er ikke noget, som subjektet er, men noget som subjektet gør (Søndergaard, 2006, s. 9; Butler, 2007, s. 56). Gennem *kulturbegrebet* beskriver Søndergaard, hvordan subjekternes måde at gøre og forhandle køn på er et udtryk for de *kulturelle koder*, der sætter rammerne for, hvad der forbindes med maskulinitet og femininitet, og for hvad der har legitim og anerkendelsesværdig status i kulturen. Koderne bliver således en præmis for kulturel genkendelse og inklusion (Søndergaard, 2006, s. 411, 416). I artiklen opererer vi med et binært begrebsapparat med en forståelse af kønnets som konstrueret, hvor "kvinde" og "mand" fikseres til femininitet og maskulinitet, hvilket fordrer, hvordan subjektet møder, ser og handler i verden (Søndergaard, 2006, s. 87).

Søndergaard opererer med syv komponenter, som kan sammenkobles på adskillige måder, hvor koblingerne mellem komponenterne afspejler individuelle og kollektive udtryk for køn i relation til kulturel genkendelse (Søndergaard, 2006, s. 25). En af komponenterne er *tegnet på kroppen*, som indebærer, hvorledes kropstegn aflæses. bryster er eksempelvis ikke *kun* bryster, men implicitte "anvisninger" for de normative kulturelt indlejrede koder, der tilskriver bryster en aflæsning som feminint konnoteret (Søndergaard, 2006, s. 91). En anden komponent, som Søndergaard arbejder med, er *virksomhedstilknytning*, der henviser til de betydningssystemer og praksisformer, som er indlejret i den/de *virksomhed(er)*, som et

subjekt er tilknyttet (Søndergaard, 2006, s. 268). Komponenten *færdighedsrepertoiret* indebærer de forskellige færdigheder, som subjektet besidder og ses særligt i relation til komponenten *virksomhedstilknytning* (Søndergaard, 2006, s. 288, 320-339). De syv komponenter kan ifølge Søndergaard ses som en lang fleksibel snor, der kan "bevæges rundt" i forskellige kombinationer, hvor alle har betydning for kønnets konstruktion (Søndergaard, 2006, s. 20). Kropstegnet aflæses dog ofte som en mere urokkelig komponent end de seks andre (Søndergaard, 2006, s. 88-89). Da vores ærinde er at belyse kønnede positioneringsmuligheder i en arbejdslivskontekst, anvender vi de mest centrale komponenter fra Søndergaards samlede komponentmodel i kontekst til Forsvaret. Det gøres med et analytisk formål under erkendelse af, at subjektiveringsprocessen indbefatter en større kompleksitet, og at vi her med et analytisk sigte sætter nogle dele mere i forgrunden og skubber andre i baggrunden.

I værket *Køn og magt i academia* (2002) udvikler Søndergaard, i samspil med Hasse & Henningsen, et analytisk greb knyttet til mere subtile dynamikker, herunder implicitte fortællinger og positioneringsformer (Hasse et al., 2002, s. 113). Med deres analyse fremhæves implicitte fortællinger om *et generaliseret køn*; et køn der optræder som implicit og selvfølgelig (Hasse et al., 2002, s. 113). Som tilknytning til den implicitte fortælling om et generaliseret køn optræder også *det synlige og specielle køn*; det køn som ikke kan anerkendes som legitimt, fordi det ikke forbindes med de samme fortællinger og italesættelser, der gør sig gældende for det generaliserede køn (Hasse et al., 2002, s. 117). Det synlige og specielle køn bliver forbundet med afvigende fortællinger og italesættelser i relation til det generaliserede køn, hvilket kan medføre eksklusion. Den potentielle eksklusion kan forstås ud fra begrebet *abjekt*, der henviser til kroppe, individer eller grupper,

der af en eller flere grunde ikke lever op til de herskende normer, og som derved bliver gjort til "andet" og udstødt (Butler, 2010, s. 221-223). Begrebet objekt inkluderes i denne kontekst til at indfange, hvorledes kadetterne på baggrund af deres køn risikerer at blive positioneret som synlige og dermed objekt i Forsvarets kultur.

Metode og empirisk materiale

Artiklen baseres på semistrukturerede interviews med syv personer, som har valgt at gøre karriere i Forsvaret. Fire kvinder og tre mænd blev rekrutteret til undersøgelsen, som alle på daværende tidspunkt havde været under uddannelse i to til tre år. Vi har anvendt en snowballing sampling strategi, hvor tre af informanterne blev rekrutteret gennem eget netværk, og fire informanter blev rekrutteret ved at kontakte Forsvaret. Blandingen af kvindelige og mandlige kadetter havde til hensigt at give et nuanceret indblik i, hvordan køn blev italesat, og hvordan henholdsvis kvindelige og mandlige kadetter beretter om deres kønnede erfaringer. Kadetterne var oplyst om anonymitet, lydoptagelse af samtalen, transskribering og retten til at trække samtykke tilbage.

Artiklen tilbyder bestemte forståelser og en bestemt måde at konstruere genstandsfeltet på. Den teoretiske og metodiske ramme kan forstås som til en vis grad begrænsende for vidensproduktionen (se også Bramming, 2012). Samtidig har den udvalgte teori og metode muliggjort, at vi kunne identificere kønnede praksisser og betydningssystemer, som konstrueres i kadetternes hverdagsliv, og som skaber særlige positioneringsmuligheder. Generaliserbarheden må forstås som begrænset til kadetternes erfaringer og oplevelser, der er repræsenteret i det empiriske materiale. Dog vil fund og tendenser sandsynligvis kunne genkendes blandt flere af kadetterne og af andre medarbejdere i Forsvaret.

Analyselstrategi

Vores analysestrategi er inspireret af Søndergaards analytiske arbejde, der opererer med to analytiske niveauer (2005; 2006). På det ene niveau arbejdede vi med kadetternes nære virkelighedsbillede; hvordan de kvindelige og mandlige kadetter beskrev deres hverdag og oplevelser. Her kodede vi relevante citater under kategorier som eksempelvis: fremtidig karriere, egenskaber som officer, relationer, fællesskaber, forventninger til at være en kadet, forbillede m.m. På analysens andet niveau satte vi kadetternes fortællinger ind i en mere omfattende betydningssammenhæng i relation til Søndergaards begreb om kulturelle koder. Konkret læste vi efter, hvordan kadetterne berettede om forskellige praksisser som legitime eller illegitime, og hvilke konnotationer disse blev tillagt (Søndergaard, 2005, s. 254; Søndergaard, 2006, s. 416). Begge dele var med henblik på at sammensætte mønstre og paradokser i forhold til italesættelser, der afspejler de kønnede kulturelle koder, som gør sig gældende i Forsvaret og påvirker kadetternes positioneringsmuligheder i deres arbejde og relationer. Herigennem blev det synligt, hvilke normative egenskaber og forventninger som kobles til positionen "den gode soldat". Når vi i analysen anvender termen "den gode soldat", henviser vi derfor til en position, som rummer kadetternes kulturelle forståelse af, hvordan de som ansatte lever op til den herskende norm i Forsvaret.

Analyse

Der findes kun ét køn, og det er soldat

Søndergaard beskriver, hvordan positioneringen i *virksomheden* afhænger af en overensstemmelse mellem den kønnede performance og de kulturelle koder i feltet (Søndergaard, 2006, s. 267-268). Forsvaret har som felt tid-

ligere konstrueret en positionering, der har vægtet den traditionelle maskuline mand højt, hvortil positioneringen i *det faglige møde* i virksomheden har favoriseret en traditionel maskulin performance (Woodward, 2000; Heinecken, 2017). I forbindelse med at forstå hvad et fokus på kønsneutralitet og mangfoldighed betyder i Forsvarets praksis, undersøgte vi kadetternes oplevelse af at være en del af Forsvaret. Rasmus fortæller om, hvordan han oplever Forsvarets strategi om kønsneutralitet i praksis:

“Der ikke noget, der hedder køn, der er ikke noget, der hedder tro, der ikke noget, som hedder farve, race osv. Du er en enhed.” (Rasmus, kadet)

Rasmus tilkendegiver, at Forsvaret er lykkes med at ”strippe” dem for forskelsskabende kategorier, som køn, etnicitet, alder m.m. Flere af kadetternes udsagn afspejler i vores optik, at de har en følelse af at blive gjort ”neutrale” og være en enhed. De nævner i den sammenhæng, at de kun bærer uniform og ikke smykker eller andre former for særegen *fysisk selvfremførelse*. Søndergaard beskriver fysisk selvfremførelse som en af de syv komponenter, der er med til at udgøre kønnet, altså hvordan kønnede individer klæder sig, bærer smykker og sætter hår, men også hvordan individet bærer sig selv og sin krop (Søndergaard, 2006, s. 378-381). Rasmus uddyber:

“Det hedder jo ”rette mand til jobbet”, ment på den måde, at hvis du er lille og spinkel, så skal du nok ikke have det tungeste våben. [...] Det er jo ikke de fleste kvinder, som har den samme fysik som de mænd, som er herinde, så de får måske ikke lige så meget oppakning. Men det er jo grundet individet og ikke kønnet.” (Rasmus, kadet)

Kadetterne giver udtryk for, at de er afhængige af hinanden som enhed, og det handler om at bidrage til fællesskabet, uanset køn og kompetencer. *Rette mand til jobbet* er en frase, som gentages blandt kadetterne, hvor ”mand” henviser til den ukønnede soldat, som i kadetternes optik både kan være en kvinde og en mand. Her ses kadetternes *færdighedsrepertoire* som en faktor, der spiller en rolle i forhold til det ”job”, kadetten tildeles, frem for at det kobles entydigt til kropstegn. Det understreges af Jonas:

“Man kæmper med det, man har. Og så har man et godt hold, som hjælper en. [...] Vi kigger på, hvordan kan vi hjælpe hinanden og bruge hinandens kompetencer.” (Jonas, kadet)

Kadetternes uniform er en del af den ”neutralitet”, som er med til at give dem en følelse af at være et hold, hvor de, som Jonas beskriver, skal hjælpe og bruge hinanden, frem for at positionere sig som et selvstændigt individ. Uniformen bliver et symbol på kadetternes virksomhedstilknytning og færdighedsrepertoire, hvor den afspejler mere end blot en beklædningsgenstand. Kathrine italesætter uniformens betydning:

“Min uniform er for mig et æressymbol. Det er et symbol på, at jeg tjener mit land, og det er det, jeg står for, men det er også sådan en følelse af at træde ind i sin rolle som kadet eller soldat.” (Kathrine, kadet)

Her beskrives den selvfølelse, som kadetten oplever af at iklæde sig i sin uniform, hvor uniformen både afspejler værdier og arbejdsfunktion. Flere af kadetterne italesætter, hvordan uniformen repræsenterer mere end dem selv. Den forbinder dem til Forsvarets virke, og den giver dem en følelse af stolthed og patriotisme, hvilket knytter kadetterne sammen. Kathrine italesætter yderligere, at uniformen viser et fællesskab:

“Og vi kan se på hinanden, at vi hører sammen, vi er fællesskabet, og de andre er ligesom mig.” (Kathrine, kadet)

Her lægges især vægt på italesættelsen: “og de andre er ligesom mig”, og her indgår køn bemærkelsesværdigt nok ikke i betydningsdannelsen.

Mange af kadetterne italesætter eksplicit, at køn ikke har en betydning i forhold til at være den gode soldat, og at traditionelle maskuline konnoterede kompetencer ikke nødvendigvis er det, som vægtes højest. Selvom det er gennemgående for kadetternes beretninger, at de befinder sig i et miljø, der kræver fysisk og mental kapacitet, italesætter de ikke styrken som konnoteret til det maskuline eller feminine, men som en kompetence begge køn kan opnå ved at arbejde hårdt. Tina fortæller eksempelvis:

“Vi har nogle kvinder som er bomstærke, de er virkelige nogle jern, som kan løfte mange kilo og løber meget hurtigere end mange af drengene.” (Tina, kadet)

Kathrine fortæller også, hvordan det er vigtigt for hende, at der ikke forskelsbehandles på baggrund af kønnet. Hun anser kvinderne i Forsvaret som nogle, der hører til i arenaen lige så vel som mænd. Hun italesætter, hvordan det er vigtigt for hende at blive anerkendt som en naturlig del af Forsvaret, hvor der kun findes ét køn, og samtidig stiller hun sig kritisk over for en synliggørelse af “køn” ved eksempelvis at samle kvinderne i de forskellige øvelser eller hold på uddannelsen:

“Noget andet er, at det igen er med til at understrege, der findes kun ét køn i Forsvaret, og det er soldat. Så, hvorfor skulle vi putte kvinderne sammen?” (Kathrine, kadet)

Kathrine tager afstand fra at være det specielt synlige køn. Det køn som ikke hører

til i arenaen, fordi det forbindes med afvigende fortællinger i kontekst til normen og det generaliserede køn (Hasse et al., 2002, s. 117). Den gode soldat er dermed overvejende kønsneutral ifølge kadetterne, men i det følgende betoner Kathrine, at der er tale om en særlig type kvinde, der søger ind:

“Nu kan vi jo se i regimentsvalgs-udfaldet, at alle tre kvinder i min deling skal være kampfropper og er superegnet til at føre i krig. Og det beviser jo også bare, at de fordomme der kunne være, jamen det er nok ikke de kvinder, der egentlig vælger at tage i Forsvaret.” (Kathrine, kadet)

Fysisk styrke associeres ofte med den gode soldat, og det har tidligere har været en målestok for maskulinitet (Woodward, 2000). Jonas nuancerer imidlertid den pointe, da fysisk styrke ikke nødvendigvis er den primære attråede kompetence; her vægtes evnen til sammenhold højere:

“Det handler om at bruge hinanden, der hvor man er god, og bare at være et stort jern på 120 kg, det er ikke nødvendigvis en fordel – langt fra.” (Jonas, kadet)

Kadetterne er afhængige af hinanden i deres arbejde, og afhængigheden handler ikke kun om styrke, men også andre kompetencer, som ikke nødvendigvis kan sættes i relation til en stereotyp traditionel maskulinitet fikseret til det mandlige kropstegn.

Kønsneutralitetens ambivalenser

Selvom Forsvaret bestræber sig på en kønsneutral tilgang, og flere af kadetterne beretter om, at der ikke findes “køn” i Forsvaret, skaber kønsneutraliteten samtidigt også et spændingsfelt. Kadetterne beskriver, hvordan kønsstereotyper alligevel flourer subtilt og dermed er noget, som positionerer de kvinde-

lige kadetter i en tvetydig position i Forsvaret. Det er gennemgående blandt kadetternes fortælling, hvordan de kvindelige og mandlige kadetter oplever, at kvinderne har noget at skulle bevise. Kathrine fortæller eksempelvis:

"Jeg føler absolut, at jeg skal bevise mig selv, hver eneste gang jeg møder en ny overordnet, der ikke kender mig, eller underordnet for den sags skyld [...] altså førstehåndsindtrykket alene; "hun er kvinde"." (Kathrine, kadet)

Kathrines kropstegn bliver i eksemplet en overskyggende "markør", der er med til at give hende en synlig position, hvor hun skal bevise sit værd. Dertil positioneres Kathrines krop som objekt i Forsvarets arena, hvilket hun hele tiden latent bliver nødt til at forholde sig til som et potentielt eksklusionskriterie. Det betyder, at førstehåndsindtrykket, i hendes optik, konsekvent vil være noget, hun skal "overkomme". Tina fortæller også, hvordan hun oplever at have en mere synlig position som kvinde og som den gode soldat, fordi hun skal bevise sig som "værdig" i sin rolle grundet sit køn:

"[...] som kvinde bliver du jo også på den ene side lagt mærke til, fordi der er få af os, så folk ved oftest, hvem man er. Man skal også lige bevise sit værd eller understrege sin rolle, og at man kan leve op til den." (Tina, kadet)

Omvendt kan det være sværere for mændene at gøre sig bemærket, fortæller Kathrine:

"Det er sværere for [de mandlige kadetter] at gøre sig bemærket. Men omvendt, der er ikke de her fordomme, der bliver ikke antaget fra starten, 'nå, han kan nok ikke det samme'." (Kathrine, kadet)

Kadetterne oplever forskellige positioneringsmuligheder på baggrund af deres køn, som konstruerer en ambivalens. På sin vis kan det

være fordelagtigt at blive synliggjort, hvis det er grundet kompetencer, som positionerer kadetten som den gode soldat. Men hvis kadetten synliggøres på grund af sit (kvindelige) kropstegn som objekt og som modsat de stereotyper, der forbindes med den gode soldat, er det snarere en ulempe. På trods af kønsneutraliteten skelnes der mellem "de to køn", og det skaber en vis spænding, som kadetterne på forskellig vis skal forholde sig til. Rasmus bakser med spændingsfeltet her:

"Jeg kan huske, der var en, som havde behov for at vise, at hun var bedre end drengene, altså fysisk, sådan at hun kunne tage lidt flere armbøjninger." (Rasmus, kadet)

Han italesætter, at en kvindelig kadet "havde behov" for at vise sit værd, og han har svært ved at vurdere, om det var hendes eget behov, eller et behov der opstår, fordi hun er kvinde og dermed ikke har lige adgang til færdighedsrepertoiret:

"Det kommer jo også meget an på, om du som person har noget, du skal bevise overfor dig selv, grundet du eksempelvis er kvinde." (Rasmus, kadet)

Rasmus fortæller også om en oplevelse, han havde med en af de kvindelige kadetter i hans deling, hvor hun "fik lov" til at bevise sit værd over for de mandlige kadetter:

"Michelle fik lov til at vise sit værd over for os. Ikke at der var noget, hun skulle bevise over for os, men for eksempel; jeg ville gerne hjælpe hende i nogle situationer, fordi jeg tænkte, "Skal jeg ikke lige bære den der for dig, fordi jeg kan bære lidt mere end dig". Men der var hun bare sådan, "Nej det er fint". [...] Og så fik jeg kæmpe respekt for hende. [...] Ikke fordi hun er bedre end nogle af os fyre, men at hun er lige så god, hvis man kan sige det sådan." (Rasmus, kadet)

Rasmus konnoterer fysisk styrke til en traditionel maskulint konnoteret kompetence, dog en kompetence som hans kvindelige kollega legitimt kan indtage ved at "bevise sit værd". Italesættelsen afspejler også en forståelse af det kvindelige kropstegn som mindre fysisk stærk. Rasmus' respekt for Michelle blev forstærket, fordi hun afviste hans tilbud om hjælp og dermed positionerer sig som "lige så god" som de mandlige kadetter. På én og samme tid beskriver Rasmus, at han har en forståelse af, at de kvindelige kadetter føler, at de har noget at skulle bevise, og hvordan han mener, at de *ikke* har noget (ekstra) at skulle bevise som kvindelig kadet i Forsvarets kultur. Således tydeliggøres kønsneutralitetens ambivalenser og det spændingsfelt, som forhandles i praksis.

Menstruation

Kadetternes beretninger viser, hvordan menstruation og håndteringen heraf er et kropsligt aspekt, som indebærer tvetydige forståelser og håndteringsmuligheder i Forsvaret. Camilla fortæller, hvordan hun til en briefing spørger ind til håndteringen af menstruation i felten, fordi hun har en overbevisning om, at de mandlige frø mænd ikke har indtænkt det:

"Der spurgte jeg så faktisk, "Hvad hvis man får menstruation?" [...] Og så stod de lidt og var sådan "Nåh -øhm -bøh", og så sagde jeg lidt som en joke, "Skal jeg så bare fribløde eller hvad?" Og så var de sådan "Nej, men altså så må I jo tage noget med, hvis I ved, at I skal have det"." (Camilla, kadet)

Oplevelsen afspejler, hvordan frø mændene har svært ved at give et svar på, hvorledes menstruation skal håndteres i felten, og det bliver dermed et problem, som de kvindelige kadetter selv må håndtere. Menstruation bliver således en abjektion, som adskiller den

kvindeligt markerede krop fra den mandligt markerede krop. Både i form af at det ikke er en kropsfunktion, som er indtænkt i Forsvarets virke, men også fordi det er noget, som de kvindelige kadetter selv må tage hånd om "hvis [de] ved, [de] skal have det". I interviewet med Signe, som var til samme briefing som Camilla, fortæller hun:

"Vi er en tredjedel inde i turen, og så får jeg min menstruation. Ja, altså det er jo super-ærgeligt, men jeg vil heller ikke stoppe nu, så jeg ser det lige lidt an og starter bare med at bruge toiletpapir, for så forstyrrer jeg ikke så mange." (Signe, kadet)

Signe fortæller, hvordan hun bliver ærgerlig over at skulle varetage sin pludseligt opståede menstruation i felten, hvor hun ikke har adgang til de sanitetsmidler, som hun har behov for. Hun har dertil et ønske om ikke at "forstyrre" andre på øvelsen, hvorfor hun forsøger at klare det selv og senere låne nogle tamponer fra en kvindelig kollega. Signe beskriver generelt hele situationen som meget bøvl, og hendes italesættelser viser, hvordan hun positionerer sig mellem modsatrettede forhold, hvor hun til dels både udtrykker at være ærgerlig over en manglende forståelse fra sine overordnede og en besværlighed ved at få skaffet nok sanitetsmidler. Signe fortsætter:

"Jeg tror måske også, at jeg ikke udtrykte, hvor meget det egentlig var. Men jeg synes, at det er lidt svært at sige til en mand, jeg ikke kender, at "Jeg bløder som et vandfald, jeg har virkelig brug for nogle ting"." (Signe, kadet)

Menstruation kan således opleves som noget potentielt forstyrrende og besværligt, hvilket kan vidne om, hvordan de kvindelige kadetter risikerer at komme i en synlig og ubehagelig position, når de skal konfrontere deres overordnede med deres kropslige

funktioner. Rasmus fortæller, hvordan han ikke oplever, at der sker forskelsbehandling på baggrund af køn, medmindre kvinderne har menstruation:

“Lad os sige, at man har menstruation eller noget i den stil, så har du lidt mere tid til at gøre dig klar, eller skal lige have et break. Men ligeledes hvis man er mand og har allergi, noget som du heller ikke kan gøre for, så bliver der taget forbehold for det.” (Rasmus, kadet)

Rasmus ser ikke menstruation som værende ”mere anderledes” end andre kropslige udfordringer. Camilla taler ind i samme forståelse som Rasmus, men placerer sig alligevel ambivalent. På den ene side ser hun menstruation som en individuel faktor, som nogle kadetter må forholde sig til. På den anden side ser hun også menstruation som et mere systematisk kropsligt aspekt, som mange kvinder har, hvorfor hun stiller sig undrende overfor, hvorfor Forsvaret ikke er bedre forberedt på håndteringen heraf:

“Det er også lidt mere systematisk, at kvinder har menstruation, så hvorfor planlægger vi os ikke bare ud af det? Hvorfor har man ikke bare bind i en førstehjælpskasse? Altså hvis man alligevel skal gå rundt med forbindinger, så kunne man lige så godt også bare lige have en pakke bind.” (Camilla, kadet)

Menstruation ses dermed som et kropsligt aspekt knyttet til det kvindelige kropstegn, der kan bevirke, at de kvindelige kadetter får en ekstra synlig position. En position der kan opleves ubehagelig og frustrerende, da det er et kropsligt aspekt, som ikke er konstrueret som ”naturligt” i Forsvarets kultur, men i stedet som noget der kan være udfordrende i et ”militært beredskab” (Chua, 2022). Særligt menstruation kan forstås som komplekst i relation til Forsvarets fokus på kønsneutralitet, ligestilling og mangfoldighed.

Diskussion

Analysen viser, at Forsvarets ønske om ”kønsneutralitet” skaber et spændingsfelt, der resulterer i tvetydige positioneringsmuligheder for særligt de kvindelige kadetter. I den ene pol søges kønnet udlignet ved brug af frasen: ”Der findes kun ét køn i Forsvaret, og det er soldat”. I den anden pol eksisterer der stadig kønnede stereotype diskurser i Forsvaret, som især de kvindelige soldater møder og må forholde sig til i deres arbejdsliv. Kadetterne beretter om, hvordan kønsneutraliteten på nogle områder lykkes. Særligt Forsvarets uniform udpeges som en måde, hvorpå køn ”udlignes” og således bidrager til neutralitet i organisationen samt en tilstræbt ”ligestillet” position mellem kadetterne på tværs af køn. Kadetterne beretter også om, hvordan der er et fokus på individet og kompetencer frem for differentierede kønsforskelle. Der findes således kun ”et køn” i Forsvaret, hvilket er soldaten, og det er netop soldaten, der er grundlaget for enheden, der skabes.

På trods af den kønsneutrale strategi, eksisterer der andre kønnede erfaringer og historier i Forsvaret, både lokalt i Danmark og internationalt. En vifte af studier har koblet militæret til konstruktionen af maskulinitet, hvor særligt et billede af den stærke og heroiske mand har været portrætteret (Woodward, 2000; Sasson-Levy, 2003; Heinecken, 2017). Dermed har den gode soldat været konnoteret til det mandlige køn og traditionelle maskulint konnoterede kompetencer. I modsætning til denne traditionelle kønsfremstilling italesætter kadetterne, at der et fokus på mangfoldige kompetencer, hvor det ikke nødvendigvis er en fordel at være ”et jern på 120 kg”. Både kvinder og mænd kan være store og stærke, men de kan også være små og spinkle. Variationen i kompetencer beskrives som ønskværdig og vigtig i delingerne, hvor fokus er på at arbejde som en enhed og bringe hinandens forskellige kompetencer i spil. Positionen som ”den gode

soldat” er således en position, som både de kvindelige og mandlige kadetter legitimt kan indtage. Kropslig styrke italesættes ikke eksPLICIT af kadetterne som eksklusivt forbundet til hverken det mandlige eller kvindelige kropstegn, men som noget der er individuelt, og hvor en mandlig kadet lige så godt kan have sine biologiske betingede forhold med og imod sig, som en kvindelig kadet kan.

På baggrund af artiklens empiri kan man stille sig kritisk overfor, hvorvidt kompetencer som udgangspunkt er kønnede. Tidligere studier har fremhævet, hvordan kvinder i militæret må tilegne sig en mere ”maskulin” performance for at blive accepteret som ligeværdige i den militariserede kultur (Carreiras, 2010; Sjøberg, 2017). Ud fra artiklens empiri finder vi, at der er belæg for, at fysisk styrke og ”den gode soldat” ikke så entydigt konnoteres maskulint som tidligere, hvorfor kompetencer som en kønnet konstruktion snarere må tilgås som et empirisk spørgsmål. Man kan også fra det perspektiv kritisere forståelsen af ”feminine” og ”maskuline” konnoterede kompetencer som medvirkende til en reproduktion af en traditionel kønsforståelse, der fikserer feminitet til kvinden og maskulinitet til manden.

Selvom kadetterne beretter om, at de oplever kønsneutraliteten som en integreret og vellykket del af Forsvaret, hvor de kvindelige og mandlige kadetter indtager en ligestillet position, florerer der samtidigt – og i spænding hertil – mere stereotype kønsforståelser. Disse spændinger stiller kvindelige og mandlige kadetter i forskellige positioner, hvor kvinderne muligvis i højere grad har en større opgave i forhold til at håndtere denne spænding. Både de kvindelige og mandlige kadetter beretter om, at kvinderne, særligt i relation til det fysiske, skal bevise deres værd og at de, der formår at leve op til det krav, positioneres som en god soldat.

Menstruation udpeges som et kropsligt aspekt, der indebærer tvetydige forståelser

og håndteringsmuligheder. Kvindekroppen har tidligere været et eksklusionskriterium, der har begrænset kvinders varetagelse af forskellige opgaver i Forsvaret. Kvinder har ikke måtte deltage aktivt i kamp eller uddannes som jagerpilot, da argumentet var, at man frygtede, at accelerationen i flyet ville have en negativ indvirken på de kvindelige reproduktive organer (Sløk-Andersen, 2014, s. 18). Lignende argumenter kan ses i dag, hvor menstruation problematiseres som en barriere for kvinders lige adgang til Forsvaret, hvor menstruation som abjekt kropsfunktion latent komplicerer de kvindelige kadetters arbejdsbetingelser i Forsvaret (Oliver, 2008; Chua, 2022). Når menstruation hos nogle af kadetterne anses for værende tilsvarende allergi eller gamle skader, er det interessant at forholde sig til, hvorfor det hos flere af de kvindelige kadetter anses som ekstra besværligt at skulle italesætte og udtrykke et behov om at have brug for sanitetsmidler. Selvom kvindelige biologiske betingede forhold ikke konsekvent afholder kvinder fra at deltage i Forsvaret i dag, er menstruation med til at udpege de kvindelige kadetter som et synligt køn. Muligvis virker målet om kønsneutralitet kontraproduktivt, idet det vanskeliggør, at kvindelige kadetter kan tydeliggøre for eksempel behov for sanitetsmidler. Der er jo kun ét køn, og det er soldat?

Særligt forholdet mellem kønsneutralitet og mangfoldighed giver anledning til et kritisk perspektiv. Kønsneutralitet kan forstås som et instrument, Forsvaret bruger til at opnå målet om ligestilling ved at behandle alle ens under kategorien ”soldat”. Samtidig argumenterer Forsvaret for, at de ønsker mangfoldighed i deres medarbejdersammensætning, for bedre at kunne løse de opgaver, de står overfor nationalt og internationalt. Kadetternes fortællinger tydeliggør et fokus på mangfoldighed i Forsvarets praksis, idet de trænes i at bruge og komplementere hinandens forskellige kompetencer for bedst at

kunne løse opgaverne. Men forholdet mellem kønsneutralitet og mangfoldighed bliver problematisk, idet tilgangen, om at der ikke findes kønsforskelle men kun soldater, kan ses som en homogenitetsdiskurs. Analysen understreger, hvordan Forsvaret søger at gøre kadetterne til en homogen gruppe ved at "strippe" dem for specifikke forskelsskabende kategorier. Det er således kun kompetencerne, som må være mangfoldige. Spørgsmålet er dermed, om mangfoldighed og kønsneutralitet gensidigt understøtter eller modarbejder hinanden, hvor denne artikel søger at vise, at et fokus på mangfoldighed og kønsneutralitet i Forsvarets praksis er komplekst at operere under.

Konklusion

Med artiklen har vi udforsket de kønnede dynamikker på en arbejdsplads som Forsvaret, der altid har været og fortsat er et udpræget mandsdomineret felt. Gennem analysen vises det, hvordan der skabes en spænding mellem Forsvarets ønske om kønsneutralitet og traditionelle kønnede forståelser. Forsvarets tilgang til kønsneutralitet lykkes delvist, og her udpeges Forsvarets uniform som en måde, hvorpå køn "udlignes" og konstruerer en "ligestillet" position. Kadetternes italesættelser tydeliggør, hvordan ønskværdige og legitime kompetencer i Forsvaret er mangfoldige. Her er det ikke nødvendigvis en fordel at besidde traditionelle maskulint konnoterede kompetencer, som en stærk fysik, men fokus er i stedet på at løse opgaver som en enhed ud fra forskellige kompetencer, der kan komplementere hinanden. Samtidig ses det også, hvordan der subtilt hersker kønsstereotype opfattelser, som positionerer de kvindelige kadetter i en ambivalent position, hvor de bevæger sig mellem at blive positioneret som ligeværdige, men også som nogle der må bevise deres værd, hvilket risikerer at skabe et øget præstations- eller kompensationspres.

Diskursive kønsstereotype opfattelser forårsager således fortsat differentierede arbejdsbetingelser for kadetterne. Formålet med at inkludere flere kvindelige kadetter på lige fod med mandlige kadetter lyder umiddelbart både ønskværdigt og i tråd med tidsånden, men vores analyse understreger vigtigheden af, at organisationen også bør interessere sig for, hvordan kønsneutralitet egentligt omsættes i arbejdslivet i Forsvaret. Kun på den baggrund kan organisationen få øje på de spændinger og problematikker, der træder frem, og håndtere dem. Alternativt ender det med, at spændingerne og paradokserne håndteres på et individuelt snarere end organisatorisk niveau.

REFERENCER

- Acker, J. (1992). Gendered Institutions: From Sex Roles to Gendered Institutions. *Contemporary Sociology*, 21, 565-569. <http://dx.doi.org/10.2307/2075528>
- Archer, E. M. (2013). The Power of Gendered Stereotypes in the US Marine Corps. *Armed Forces & Society*, 39(2), 359-391. <https://doi.org/10.1177/0095327X12446924>
- Bennike, K. B. (2021). "We Don't See Gender, Only Soldiers!" - *Negotiating Military Identities in Narratives on Gender, Peace, and Security*. Aalborg Universitetsforlag. Aalborg Universitet. Det Samfundsvidenskabelige Fakultet. Ph.d.-Serien
- Bloksgaard, L. (2011). Masculinities, Femininities and Work – The Horizontal Gender Segregation in the Danish Labour Market. *Nordic Journal of Working Life Studies*, 1(2), p. 5-21. <https://doi.org/10.19154/njwls.v1i2.2342>
- Bramming, P., Hansen, B. G., Bojesen, A., & Olesen, K. G. (2012). (Im)perfect pictures: snaplogs in performativity research. *Qualitative Research in Organizations and Management*, 7(1), 54-71. <https://doi.org/10.1108/17465641211223465>
- Brown, M. T. (2012). "A Woman in the Army Is Still a Woman": Representations of Women

- in US Military Recruiting Advertisements for the All-Volunteer Force. *Journal of Women, Politics & Policy*, 33(2), 151–175. <https://doi.org/10.1080/1554477X.2012.667737>
- Brownson, C. (2014). The Battle for Equivalency: Female US Marines Discuss Sexuality, Physical Fitness, and Military Leadership. *Armed Forces and Society*, 40(4), 765–788. <https://doi.org/10.1177/0095327X14523957>
- Butler, J. (2007). Subjekt, køn og begær. I D. M. Søndergaard (red.), *Feministiske Tænkere; en tekstsamling* (s. 27-74). Hans Reitzels Forlag. [Original tekst: Butler, J. (1999). Subjects of Sex/Gender/desire from *Gender trouble*. Routledge. New York, London.]
- Butler, J. (2010). Feminisme og subversionen af identitet. T. Houborg (red.), *Kønsballade*. Forlaget THP, København. [Original tekst: Butler, J. (1990). *Feminism and the subversion of Identity from Gender trouble*. Routledge. New York, London.]
- Carreiras, H. (2010). Gendered Culture in Peacekeeping Operations. *International Peacekeeping* (London, England), 17(4), 471–485. <https://doi.org/10.1080/13533312.2010.516655>
- Chua, J. L. (2022). Bloody war: menstruation, soldiering, and the “gender-integrated” United States military. *Critical Military Studies*, 8(2), 139–158. <https://doi.org/10.1080/23337486.2020.1750260>
- Compton, C. A., & Brandhorst, J.K. (2021) Prison is power: Federal correctional officers, gender and professional identity work. *Gender, Work & Organization*, 28(4), p. 1490-1506. <https://doi.org/10.1111/gwao.12683>
- Czerwinski, B. S., Wardell, D., Yoder, L. H., Connelly, L.M., Ternus, M., Pitts, K., & Kouzekanani, K. (2001). Variations in feminine hygiene practices of military women in deployed and noncombat environments. *Military Medicine*, 166(2), 152–158. <https://doi.org/10.1093/milmed/166.2.152>
- Davies, B. (2007). Kvinders subjektivitet og feministiske fortællinger. I D. M. Søndergaard (red.), *Feministiske Tænkere; en tekstsamling* (s. 179-206). Hans Reitzels Forlag. [Original tekst: Davies, B. (1992). Women’s Subjectivity and Feminist Stories. In: Ellis, C. & Flaherty (ed.): *Investigating Subjectivity: Research on Lived Experience*, pp. 53-76. SAGE Publications.]
- Ebsen, M. (2021). “Køn, kroppe og kontroverser i håndværksfagene”, *Økonomi & Politik*, 94(1), p. 16–26. <https://doi.org/10.7146/okonomiogpolitik.v94i1.126062>
- Forsvaret (2020). *Sådan arbejder vi med mangfoldighed, når vi rekrutterer til Forsvaret*. Lokaliseret d. 14. november 2021 på: <https://forsvaret.dk/da/nyheder/2020/mangfoldighed-i-forsvaret/>
- Forsvaret (2022). *Taktisk officer i Hæren*. Lokaliseret d. 13. juni 22 på: <https://karriere.forsvaret.dk/uddannelse/haeren/taktisk-officer/>
- Forsvaret (2022a). *Taktisk officer i Søværnet*. Lokaliseret d. 13. juni 22 på: <https://karriere.forsvaret.dk/uddannelse/soevaernet/taktisk-officer/>
- Forsvaret (2022b). *Vil du være officer?* Lokaliseret d. 17. december 22 på: <https://karriere.forsvaret.dk/uddannelse/officer/>
- Forsvarsministeriet (2021). *Kvinder i Forsvaret*. Lokaliseret d. 28. marts 2021 på: <https://forpers.dk/da/hr-i-tal/kvinder/>
- Hale, H. C. (2012). The role of practice in the development of military masculinities. *Gender, Work and Organization*, 19(6), 699–722. <https://doi.org/10.1111/j.146810432.2010.00542.x>
- Hasse, C., Henningsen, I., & Søndergaard, D. M. (2002). *Køn og Magt i Akademia*. I: Borchorst, A. (Red.), *Kønsmagt under forandring*. (s. 110-129). København: Hans Reitzels Forlag.
- Heinecken, L. (2017). Conceptualizing the Tensions Evoked by Gender Integration in the Military: The South African Case. *Armed Forces and Society*, 43(2), 202–220. <https://doi.org/10.1177/0095327X16670692>
- Hinojosa, R. (2010). Doing hegemony: Military, men, and constructing a hegemonic masculinity. *The Journal of Men’s Studies*, 18(2), 179–194. <https://doi.org/10.3149/jms.1802.179>
- Knudsen, S. E., & Teisen, M. S. (2018). Negotiating Gender: Female Combat Soldiers in Denmark. *Kvinder, Køn & Kamp; Forskning*, 27(2-3), p. 49–61. <https://doi.org/10.7146/kkf.v27i2-3.110847>
- Lee, J., Shirmohammadi, M., Baumgartner, L. M., Oh, J., & Han, S. J. (2019). Warriors in suits: A Bourdieusian perspective on the construction and practice of military masculinity of

- Korean men. *Gender, Work, and Organization*, 26(10), 1467–1488. <https://doi.org/10.1111/gwao.12358>
- Oliver, K. (2008). Women: The Secret Weapon of Modern Warfare? *Hypatia*, 23(2), 1–16. <https://doi.org/10.1111/j.1527-2001.2008.tb01182.x>
- Sasson-Levy, O. (2003). Feminism and Military Gender Practices: Israeli Women Soldiers in “Masculine” Roles. *Sociological Inquiry*, 73(3), 440–465. <https://doi.org/10.1111/1475-682X.00064>
- Sasson-Levy, O., & Sarit Amram-Katz, S. (2007). Gender Integration in Israeli Officer Training: Degendering and Regendering the Military. *Signs: Journal of Women in Culture and Society*, 33(1), 105–133. <https://doi.org/10.1086/518262>
- Sjoberg, L. (2007). Agency, Militarized Femininity and Enemy Others: Observations From The War In Iraq. *International Feminist Journal of Politics*, 9(1), 82–101. <https://doi.org/10.1080/14616740601066408>
- Sløk-Andersen, B. (2014). *Kvindernes trinvis adgang til det danske forsvar*. Forsvarsakademiet, København. Forsvarsakademiets forlag.
- Stormhøj, C. (2006). *Poststrukturalismer – videnskabsteori, analysestrategi, kritik*. (1.udgave, 3 oplag). Forlaget Samfundslitteratur.
- Søndergaard, D.M. (2005). At forske i komplekse tilblivelser; Kulturalanalytiske, narrative og poststrukturalistiske tilgange til empirisk forskning. I: Jensen, T.B. & Christensen, G. (red), *Psykologiske & pædagogiske metoder*. Roskilde Universitetsforlag.
- Søndergaard, D.M. (2006). *Tegnet på kroppen: køn: koder og konstruktioner blandt unge voksne i Akademia* (1. udgave. 3. oplag.). Museum Tusulanum.
- Trego, L. L. (2007). Military Women’s Menstrual Experiences and Interest in Menstrual Suppression During Deployment. *Journal of Obstetric, Gynecologic, and Neonatal Nursing*, 36(4), 342–347. <https://doi.org/10.1111/j.1552-6909.2007.00166.x>
- Villadsen, M. (2013). Michel Foucault. I: Andersen, H. & Kaspersen, L.B (red). *Klassisk og moderne samfundsteori* (s. 339-364). Hans Reitzels forlag.
- Wardell, D. & Czerwinski, B. S. (2001). A Military Challenge to Managing Feminine and Personal Hygiene. *Journal of the American Academy of Nurse Practitioners*, 13(4), 187–193. <https://doi.org/10.1111/j.1745-7599.2001.tb00245.x>
- Woodward, R. (2000). Warrior Heroes and Little Green Men: Soldiers, Military Training, and the Construction of Rural Masculinities. *Rural Sociology*, 65(4), 640–657. <https://doi.org/10.1111/j.1549-0831.2000.tb00048.x>
- Woodward, R., & Winter, P. (2006). Gender and the limits to diversity in the contemporary British Army. *Gender, Work and Organization*, 13, 45–67. <https://doi.org/10.1111/j.1468-0432.2006.00295.x>
- Yavorsky, J.E., Ruggs, E.N. & Dill, J.S. (2021). Gendered skills and unemployed men’s resistance to “woman’s work”. *Gender, Work & Organization*, 28(4), p. 1524-1545. <https://doi.org/10.1111/gwao.12694>

Mie Madsen, cand.san., videnskabelig assistent,
Steno Diabetes Center Copenhagen, mie.madsen.02@regionh.dk

Cecilie Schacht Madsen, cand.san., videnskabelig assistent,
Institut for Psykologi, Københavns Universitet, csm@psy.ku.dk

Agnes Hill-Imlau, cand.mag.,
ahill.imlau@gmail.com

Sabina Pultz, ph.d., lektor,
Institut for Mennesker og Teknologi, Roskilde Universitet, spultz@ruc.dk